

MA'NAVIY QADRIYAT VA MADANIYATNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Ergashova Mo'tabar

Qashqadaryo viloyati Qamashi tumani 64- maktab
tarix fani o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10253645>

Annotatsiya: Ma'lumki o'zbek xalqining ko'hna milliy davlatchilik tarixga ega. O'zbek jahon sivilizatsiyasiga ulkan hissa qo'shgan eng qadimiy xalqlardan biri hisoblanadi. Uning tarixi, madaniyati bilan uyg'un holda qadimiy qadriyatlarni bilish, ularga amal qilish doimo dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolaveradi.

Kalit so'zlar: Qadriyat, bilim, sivilizatsiya, xalq madaniyat, jamiyat, urf-odat, axloq,

Аннотация: Известно, что старая национальная государственность узбекского народа имеет свою историю. Узбеки – один из древнейших народов, внесших большой вклад в мировую цивилизацию. Знание древних ценностей в гармонии со своей историей и культурой и следование им всегда будет оставаться одной из актуальных задач.

Ключевые слова: Ценность, знание, цивилизация, народная культура, общество, традиция, этика,

Abstract: It is known that the old national statehood of the Uzbek people has a history. Uzbeks are one of the most ancient peoples who have made a great contribution to world civilization. Knowing ancient values in harmony with its history and culture, and following them will always remain one of the urgent tasks.

Key words: Value, knowledge, civilization, folk culture, society, tradition, ethics,

Dunyoda o'z qadriyatiga ega bo'lmagan birorta xalq, millat yo'q. Millatning mavjudligi uning qadriyatlari, urf –odatlarida o'z aksini topadi. Qadriyatlar davomiy bo'lgani sababli ayni paytda ular davrning o'zgarishi bilan takomillashib borishi va o'zgarishi mumkin.

Qadriyat voqelikdagi muayyan hodisalarning umuminsoniy, ijtimoiy axloqiy, madaniy- ma'naviy ahamiyatini ko'rsatish uchun qo'llanadigan falsafiy –sotsiologik va aksiologik tushuncha. Jamiyat, inson va insoniyat uchun ahamiyatli bo'lgan narsa, hodisa va voqealar: erkinlik, ezgulik, tenglik, tinchlik, haqiqat, ma'rifat, madaniyat, moddiy va ma'naviy boyliklar, obida – yodgorliklar, go'zallik, axloqiy xislat hamda fazilatlar, boyliklar urf –odat, udum, va boshqalar hisoblanadi.

Qadriyatlar umumbashariy, umuminsoniy, milliy, mintaqaviy, shaxsiy bo'lishi mumkin. Qadriyatlar, ijtimoiy –tarixiy taraqqiyot mahsuli sifatida o'z tarixiy ildizi, rivoji, vorislik jihatlariga ega tushuncha bo'lib avvalo, ishlab chiqarish, mehnat sohasidagi faoliyat, insonlar o'rtasidagi munosabatlar uchun foyda keltiradigan narsalar, hodisalar, hatti-xarakatlar majmuasi sifatida yuzaga kelib, ayrim kishilar, ijtimoiy guruhlar faoliyati, hatti-xarakatining ma'lum yo'nalishiga buradigan, tegishli meyorga soladigan ma'naviy hodisaga aylandi va aylanmoqda. Inson, butun umri davomida, son-sanoqsiz qadriyatlar olamida yashaydi. Insoniyatni o'rab turgan borliq, tabiiy va ijtimoiy atrof muhit, tirik va notirik tabiatning eng muhim tomonlarini ifodalaydigan qadriyatlar umumbashariy xususiyatga egadir. Bunday qadriyatlar jamiyat uchun hech qachon o'z ahamiyatini yo'qotmaydigan, abadiy, mutlaq va muqaddas qadriyatlardir.

Ma'lumki o'zbek xalqining ko'hna milliy davlatchilik tarixga ega. O'zbek jahon sivilizatsiyasiga ulkan hissa qo'shgan eng qadimiy xalqlardan biri hisoblanadi. Uning tarixi, madaniyati bilan uyg'un holda qadimiy qadriyatlarni bilish, ularga amal qilish doimo dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolaveradi.

Qadriyatlar umumbashariy, umuminsoniy, milliy, mintaqaviy, shaxsiy bo'lishi mumkin. Qadriyatlar ijtimoiy –tarixiy taraqqiyot mahsuli sifatida o'z tarixiy ildizi, rivoji, vorislik jihatlariga tushuncha bo'lib, avvalo, ishlab chiqarish, mehnat sohasidagi faoliyati insonlar o'rtasidagi munosabatlar uchun foyda keltiradigan narsalar, hodisalar, hatti-harakatlar majmuasi sifatida yuzaga kelib, ayrim kishilar, ijtimoiy guruhlar faoliyati, xatti-harakatining ma'lum yo'nalishiga buradigan, tegishli meyorga soladigan ma'naviy hodisaga aylandi va aylanmoqda. Inson, butun umri davomida, son sanoqsiz qadriyatlar olamida yashaydi. Insoniyat, o'rab turgan borliq, tabiiy va ijtimoiy atrof –muhit, trik va notirik tabiatning eng muhim tomonlarini ifodalaydigan qadriyatlar umumbashariy xususiyatga egadir. Bunday qadriyatlar jamiyat uchun hech qachon o'z ahamiyatini yo'qotmaydigan, abadiy, mutlaq va muqaddas qadriyatlardir. Zamonaviy milliy madaniyatning harakatlar strategiyasidagi ustivorligi masalasini madaniyatshunoslik nuqtai-nazaridan tadqiq qilish hozirda dolzarb hisoblanadi. (strategiyadan) Hozirgivaqtda Respublikada amalga oshirilayotgan modernizatsiya va yangilanish jarayonlarining tub mohiyatini xalqqa yetkazish odamlarni yangi marralar sari safarbar etish, oldimizga qo'yilgan vazifalarni sifatli amalga oshirish ta'sirchan so'z va faol garjdanlik pozitsiyamiz suv bilan havodek zarur. Bugun taraqqiyot yo'liga kirib borayotgan yoki undan orqada qolayotgan millatlar jadal o'zgarayotgan

zamonga ixtiyoriy ravishda moslashib bormoqdalar. Qadriyat voqelikdagi muayyan hodisalarning umuminsoniy, ijtimoiy axloqiy, madaniy- ma'naviy ahamiyatini ko'rsatish uchun qo'llanadigan falsafiy –sotsiologik va aksiologik tushuncha. Jamiyat, inson va insoniyat uchun ahamiyatli bo'lgan narsa, hodisa va voqealar: erkinlik, ezgulik, tenglik, tinchlik, haqiqat, ma'rifat, madaniyat, moddiy va ma'naviy boyliklar, obida –yodgorliklar , go'zallik , axloqiy xislat hamda fazilatlar, boyliklar urf –odat, udum, va boshqalar hisoblanadi.

Ma'lumki o'zbek xalqining ko'hna milliy davlatchilik tarixga ega. O'zbek jahon sivilizatsiyasiga ulkan hissa qo'shgan eng qadimiy xalqlardan biri hisoblanadi. Uning tarixi, madaniyati bilan uyg'un holda qadimiy qadriyatlarni bilish, ularga amal qilish doimo dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolaveradi.

Qadriyatlar umumbashariy, umuminsoniy, milliy, mintaqaviy, shaxsiy bo'lishi mumkin. Qadriyatlar ijtimoiy –tarixiy taraqqiyot mahsuli sifatida o'z tarixiy ildizi, rivoji, vorislik jihatlariga tushuncha bo'lib, avvalo, ishlab chiqarish, mehnat sohasidagi faoliyati insonlar o'rtasidagi munosabatlar uchun foyda keltiradigan narsalar, hodisalar, hatti-harakatlar majmuasi sifatida yuzaga kelib, ayrim kishilar, ijtimoiy guruhlar faoliyati, xatti-harakatining ma'lum yo'nalishiga buradigan, tegishli meyorga soladigan ma'naviy hodisaga aylandi va aylanmoqda. Inson, butun umri davomida, son sanoqsiz qadriyatlar olamida yashaydi. Insoniyat, o'rab turgan borliq, tabiiy va ijtimoiy atrof –muhit, trik va notrik tabiatning eng muhim tomonlarini ifodalaydigan qadriyatlar umumbashariy xususiyatga egadir. Bunday qadriyatlar jamiyat uchun hech qachon o'z ahamiyatini yo'qotmaydigan, abadiy, mutlaq va muqaddas qadriyatlardir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Islom Karimov Yuksak ma'naviyat- yengilmas kuch, Ma'naviyat 2008 yil.
2. O'zbek folklori ocherklari. I-jild, T.:»Fan», 1988., 66-bet.
3. Murodov M., Shayxov H. Hayotbaxsh xayollar. T.:»Yosh gvardiya», 1985., 90-bet.
4. O'sha kitob, 90-bet.
5. O'zbekiston vaqtli matbuoti nashrlarida naql, rivoyat va ibratli hikoyalar deb bosilgan folklor namunalari nazarda tutiladi.
6. "Oymomada ajdarho". Fantastik ertaklar. T.:»Yosh gvardiya», 1983.,17-bet.
7. Toshkent Davlat madaniyat instituti o'qituvchi va talabalari bilan 1983-90 yillar orasida o'tkazilgan folklor-etnografik ekspeditsiyasi arxivi materiallaridan.
8. O'zbek folklorshunosligida kuzatilayotgan jarayon.
9. Rahmonov N. Ko'hna bitiktoshlar. T.:G'.G'ulom nashriyoti, 1991., To'xliyev B. Yusuf Xos Xojibning "Qutadg'u bilig" asari. T.:»O'zbekiston», 1991.